

PAPER DETAILS

TITLE: DÖRDÜNCÜ HAÇLI SEFERİ`NDEN SONRA ANADOLU

AUTHORS: Ebru ALTAN

PAGES: 65-73

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/102026>

DÖRDÜNCÜ H

Dördüncü Haçlı Seferi (1203-1204) def alması üzerine, 13 Nisan 1204'te Bizans İmparatorluğu dağıldı. Bizans'ın dokunmadığı gibi Bizans'ın parçaları, Haçlılar'ın İstanbul'da kurdukları devletler, düşüğü kaos, Selçuklu Devleti'nin İstanbul'da kurulan Lâtin Devleti, Zira, İznik'teki yeni Bizans kurulu Devleti ile Trabzon Bizans Devleti. Böylece, 1204'de Bizans'ın parçaları, şullar Selçuklu Devleti'nin bölge. Artık Batı'dan gelecek büyük bir miş fetih politikalarıyla sınırların, radeniz ve Akdeniz'de liman şehirleri nemi sayesinde dünya ticaretinde

Anahtar Kelimeler: Dördüncü Haçlı Seferi, Lâtinler, İznik

Bilindiği gibi, Dördüncü Haçlı Seferi, 1203'te İstanbul'u alarak Bizans'ı hedef alması üzerine, 1204'te İstanbul'dan zapt edilince Bizans İmparatorluğu'nun çuklulara bir zararı dokunmadığı, bile yaradı. Burada, Dördüncü Haçlı Seferi'nin tablonun üzerinde durmak ve özeti, etkisi bakımından bu konuyu ele al

* Bu çalışma, 25-29 Ağustos 2004 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen "The Crusade, Before and After" sunulmuş Türkçesidir.

** Yrd.Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

ması yaptı. Bu sayede Laskaris, David Komnenos'un, Lâtinler tarafından henüz boşaltılmış olan İzmit (Nikomedea)'i ele geçirmek üzere gönderdiği Synadenos adındaki genç bir kumandanın idaresindeki ordusunu mağlup etti ⁶.

Karadeniz sahillerinde Komnenosların yayılması Selçuklular için de endişe vericiydi. Zira bu devirde Asya ile Avrupa arasında ticarî faaliyetlerin gelişmesi sebebiyle Anadolu, uluslar arası bir transit ticaret yolu haline gelmişti. Ancak, şimdi bu sahiller hâkimiyet mücadelesine sahne oluyordu. Bu sıralarda Samsun'da ⁷ Sabbas adlı bir Bizanslı kendisine bağımsız bir idare kurmaya çalışıyordu. Ancak devletin sınırlarını batıya doğru genişletmeye çalışan Trabzon hükümdarı Aleksios, Samsun'u kuşattı. Aleksios ve David arasında sıkışıp kalan Sabbas da Laskaris'e bağlandı.

Bu mücadeleler yüzünden bölgede güvenliğin ve asayişin bozulması uluslar arası ticareti de olumsuz etkiledi. Karadeniz'in kuzeyindeki Kıpçak (Kuman) bozkırları ile Elcezire, Suriye, Irak ve Mısır arasındaki ticaret yolu buradan geçiyordu. Kervanlar, Kayseri ve Sivas yolu ile Samsun ve Sinop limanlarına geliyorlar, böylece Suğdak (Kırım) ve İstanbul arasındaki ticarî faaliyetler düzenli olarak devam ediyordu. Ancak Aleksios'un ticaret yollarını kapatması düzeni bozmuş, ticarî faaliyetlerin duraklamasına yol açmıştı ⁸.

Selçuklu Devleti ise bu dönemde, Anadolu üzerinden geçen uluslar arası ticaret yollarının önemini göz önüne alarak sefer ve fetih politikalarını buna göre belirliyordu. Bunun için Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev, bölgede ticaretin yeniden canlanmasını sağlamak amacıyla Karadeniz seferine çıktı ve Trabzon hükümdarı Aleksios'u mağlup ederek bölgedeki ticaret yollarının yeniden açılmasını sağladı. Ancak Samsun ve Sinop şehirlerinin durumunda şimdilik bir değişiklik olmadı.

Karadeniz bölgesine düzenlenen bu seferden sonra Selçuklu ordusu 1206 yaz başında hem batıya hem de güneye yürümeye başladı. Bu dönemde batıda Türk akınları Menderes vadisine, Ödemiş, Tire, Bergama ve Edremit'e kadar uzanmıştı.

⁶ Bk. Niketas, s. 210 vd., 226; krş. Gardner, s. 75; Miller, s. 15-17.

⁷ Niketas (s. 81), Rükneddin II. Süleymanşah'ın daha Tokat Meliki olarak hüküm sürdüğü yıllarda Samsun'u hâkimiyeti altına aldığını belirtir. II. Süleymanşah zamanında bu sahiller fethedilince Türkler tarafından Amisos yakınında Samsun şehri kurulmuştu. Krş. P. Wittek, "Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Adları", terc., M. Eren, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I (1969), s. 220 vdd.

⁸ İbnü'l-Esir (XII, s. 197), 1206 (H. 602) yılı olayları arasında bu durumu anlatır.

Keyhüsrev, 1205'te Konstantinopolis'e girmeye göre Bizanslılara teslim kayınpederi Mavrozomes'in idaresindeki Bizans idaresi daha kurulmuştu ⁹. tâtbi olan bu yeni Bizans kurulu 1206'da Honas ve Lâdik yenide Konya'ya damadının yanına dö İsparta'nın ele geçirilmesiyle ge şehri ele geçirmesiyle Akdeniz'e

Bundan sonra sultan, Anadolu ve ihracat limanı olan Antalya ve sonra bu sahillerde de hâkimiyet civarı, Aldobrandini adındaki b yüksek hâkim olarak tanınıyordu. tehlikeye girmişti; Mısır'dan ve Frankların kötü muamelesine m çuklu başkenti Konya'ya kadar u

Bu olaylar üzerine, 1206 Kıbrıs Haçlı Krallığı'ndan Gau geçen Lâtinler Aldobrandini'ye de bulunduran ve Anadolu'nun önem taşıdığını anlayan Haçlılar muduyla Antalya'yı savunmaya ruma müdahale etmesi yüzünden

⁹ Niketas, s. 210, 226; İbn Bîbî, I, s. 110.

¹⁰ Aksarayi, s. 25; *Anonim Selçuknâme*, Ankara 1952, s.27; Ebu'l-Ferec, II, *Oströmischen Reiches von 565-1453*, s. 115 vd.

¹¹ İbn Bîbî, I, s. 115 vd.

¹² Kıbrıs Haçlı Kralı II. Amaury de Lusignan'daki oğlu I. Hugue de Lusignan (I. Hugue de Lusignan) ile evli olan Gautier lerle savaşa sürükleyen Gautier, başa ettikten sonra ihânetle suçlanarak Akdeniz'de *la conquête de la Terre d'outremer*, s. 115 vd.

sultanın idaresine girmeyi tercih eden şehirdeki Bizanslıların da yardımıyla Antalya 5 Mart 1207'de Türk hâkimiyetine girdi¹³.

Antalya'nın fethi ile Selçuklular hem Akdeniz'de önemli bir ithalat ve ihracat limanına kavuştular hem de burasını deniz kuvvetleri için bir üs haline getirdiler. Bundan sonra Keyhüsrev, ticaretin gelişmesi amacıyla hemen Kıbrıs'daki Lâtinlerle bir ticaret anlaşması imzaladı. Bu, Selçukluların Haçlılar ile yaptığı ilk ticarî anlaşma idi¹⁴. Yine bu sıralarda Venediklilerle de Türkiye'de serbestçe ticaret yapabilmelerine imkân veren bir anlaşma yapılarak ticarî ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlanmıştı¹⁵.

Gıyaseddin Keyhüsrev'in son icraatı Bizanslılarla yapılan savaş oldu ve bu savaşta hayatını kaybetti. Anadolu'da Selçukluların gücünün gittikçe artması, üstelik Selçuklular ile İstanbul Lâtin Devleti arasında bir yakınlaşmanın başlaması¹⁶ Laskaris'i endişeye düşürmüştü. Buna karşılık Sultan Keyhüsrev de, Laskaris'in daha fazla kuvvetlenmesini kendi hâkimiyeti açısından tehlikeli bulmuştu. 1204'de İstanbul'dan kaçan İmparator III. Aleksios (1195-1203) da bu sıralarda Selçuklulara sığınmıştı ve meşrû imparator olarak tahtını tekrar elde edebilmek için sultandan yardım istiyordu. Bu durum Keyhüsrev'in, İznik Bizans Devleti'ne karşı harekete geçmesine zemin hazırladı.

Sultan, eski Bizans imparatoru III. Aleksios'u da yanına alarak, Phrygia Antiokhia'sını kuşattı ve bu sırada gelen Laskaris'in ordusuyla yapılan savaşta Bizanslılar büyük kayıplara uğradılar. Ancak bu mücadele sırasında sultanın

ölümü üzerine Selçuklu ordusu (Haziran 1211). Bu savaşta, Laskaris'in ordusunun büyük kısmı, İznik'te kapatıldığı için, geri kalan kısmını İznik'te kapatıldığı

Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümü üzerine Keykavus (1211-1220) sultan ilan etti. Keykavus, Laskaris'e karşı, İznik'te bulunan Meliki Alâaddin Keykubad'ın yardımına başvurdu. Keykubad, Ankara'ya sığındı¹⁸.

Selçuklu sultanının ölümü üzerine, Laskaris'in ordusu perişan olan Bizans İmparatorluğu'na sığınmıştı. Laskaris, İstanbul'da bulundu. Zira Laskaris, öncelikle Bizanslıların yardımına ihtiyacı olduğunu düşünüyordu, şimdi ise Keykavus da ilk iş olarak Ankara'ya sığınmıştı. Keykubad meselesini halletmek ve Laskaris'i geri almak istediğinden bu barış süreci, Laskaris'e karşı, Trabzon'daki Bizanslılar, Kilikya'daki Bizanslılar ve Suriye'deki Müslümanlarla savaşacakları

Bundan sonra Laskaris, Lâtinlerle, Ekim 1211'de Lâtin hükümdarı III. Heinrich'e karşı kazandığı bir savaşta sonra Bizanslılar Lâtinler 1213'de Bizanslıları mağlup ettiler. Nihayet, 1214 sonunda Nymphaeum'da

¹³ Niketas, s. 227; İbn Bîbî, I, s. 117-119; İbnü'l-Esir, XII, s. 205 vd.; Ebu'l-Ferec, II, s. 488; krş. Turan, "Ortaçağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri", s. 214 vd.; Kaya, s. 131 vdd.

¹⁴ Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde yapılan bu anlaşmanın metni mevcut değildir. Ancak Kıbrıs Haçlı Kralı Hugue'un Sultan İzzedin Keykavus'a cevaben göndermiş olduğu Ocak 1214 tarihli mektupta iki taraf arasında "6 yıldan beri yeminle teyit edilmiş bir dostluğun bulunduğu ve vesikaların altın mühürle tasdikli olduğu" şeklindeki ifadede ilk anlaşmanın Antalya'nın fethinden hemen sonra yapıldığı açıkça anlaşıyor, bk. O. Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, TTK-Ankara 1988, s. 109 vdd., 139; M. Delilbaşı, "Ortaçağ'da Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış", *Belleten*, XLVII, Sayı: 185 (1984), s. 96; G. Ögün Bezer, "Kıbrıs'ta İslam Hâkimiyeti ve Selçuklular Zamanında Kıbrıs ile Ticaret İlişkileri", *Diünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, yay. Haz. A. Ahmetbeyoğlu-E. Afyoncu, İstanbul 2001, s. 5 vdd.

¹⁵ I. Alâaddin Keykubad (1220-1237)'in, 8 Mart 1220'de Venediklilere verdiği fermanda Venedikliler ile Selçuklular arasındaki ilk ticaret anlaşmasının Sultan Keyhüsrev döneminde yapıldığı, onun halefi Keykavus'un da bu anlaşmayı yenilediği bellidir, bk. F. Tafel-M. Thomas, *Urkunden zur Alteren Handels und Staatsgeschichte der Republik Venedig*, I, CXVI, s. 438 vd, II, CCXXXI, s. 143, 221 vdd.; Turan, *Vesikalar*, 124, 143 vdd.

¹⁶ Lâtin hükümdarı Henri ile Sultan Keyhüsrev, Venedik aracılığıyla 1209'da, İznik Bizans Devleti'ne karşı bir ittifak yapmışlardı, bk. Ostrogorsky, s. 397'den naklen E. Gerland, *Geschichte des lateinischen Kaiserreiches von Konstantinopel*, I, Homburg, 1905, s. 210 vdd.

¹⁷ İbn Bîbî, I, s. 122-131; *Anonim Selçuklu*, s. 122-131; Heisenberg, *Gregorii Acropolitae Opera*, Stuttgart 1989, s. 72, 75 vd.; Gregoras, s. 122-131 vdd.; terc. A. Van Dieten, *Rhomäische Geschichte*, s. 122-131 vdd.; B. Lehmann, terc. M. Eren, "Theodor I. Laskaris und die Selçukiden", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, III, 1971, s. 1-10; Menderes kenarındaki Antiokhia'da meşrû imparator olarak tahtını tekrar elde edebilmek için sultandan yardım istiyordu. Bu durum Keyhüsrev'in, İznik Bizans Devleti'ne karşı harekete geçmesine zemin hazırladı.

¹⁸ İbn Bîbî, I, s. 133 vdd.; Aksaraylı, s. 25. TTK-Ankara 1997, s. 21 vdd. Alâaddin Keykubad, Laskaris'e karşı, Trabzon'daki Bizanslılar, Kilikya'daki Bizanslılar ve Suriye'deki Müslümanlarla savaşacakları

¹⁹ Gerçekten de, Lâtin hükümdarı Henri, 1213'te Laskaris'e karşı, Trabzon'daki Bizanslılar, Kilikya'daki Bizanslılar ve Suriye'deki Müslümanlarla savaşacakları

²⁰ İbn Bîbî, I, s. 151 vdd.; krş. Turan, *Selçuklu*, s. 151 vdd.; krş. Turan, *Selçuklu*, s. 151 vdd.

